

TRAIAN VUIA – REPREZENTANT DE FRUNTE AL AVIAȚIEI MONDIALE

S-au împlinit la 17 august (st. v.) a. c., 140 de ani de la nașterea marelui inventator bănățean Traian Vuia. Descendent dintr-o modestă familie din zona Făgetului, tatăl Simeon Popescu preot în satul Surducu Mic iar mama Ana Vuia țărăncă din Bujoru Bănățean, el s-a dovedit a fi mai întâi un elev sârguincios la Școala generală din Făget și Gimnaziul maghiar de stat din Lugoj, iar apoi un student eminent la Politehnica și Universitatea din Budapesta unde va obține titlul de doctor în științe juridice cu distincția „Magna cum laude”.

La Făget va fi fascinat pentru prima dată de ideea zborului așa cum va mărturisi peste ani într-o schiță autobiografică păstrată la Biblioteca Academiei Române.

Plin de entuziasmul tinereții, cu un modest sprijin material din partea comunității românești lugojene, în vara anului 1902 ia hotărârea de a pleca la Paris pentru construirea aparatului la care visa de câțiva ani. Peste câteva luni, la 16 februarie 1903 înaintează Academiei de Științe din Paris un „Proiect de aeroplan-automobil” în care demonstrează cu argumente tehnico-științifice că zborul unui aparat mai greu decât aerul este posibil. Răspunsul negativ al înaltului for științific francez nu l-a descurajat. La 18 martie 1906, aparatul său a rulat câțiva metri pe pământ, s-a înălțat la aproximativ un metru, a parcurs 12 m în aer, iar apoi a revenit la sol. Era primul zbor al unui pământean cu un aparat mai greu decât aerul, folosind exclusiv mijloacele de la bord. În anii următori își va perfecționa aparatul în varianta Vuia 1 bis iar apoi Vuia 2 cu care va realiza zboruri la diferite înălțimi și pe mai multe distanțe.

Considerând problema zborului soluționată pentru cazul aparatelor mai grele decât aerul, Vuia își va continua activitatea de inventator realizând trei tipuri de elicoptere prevăzute cu aripi rotative, cârmă de direcție și stabilizator orizontal. Primul era dotat cu două rotoare, anterior și posterior, cel de al doilea avea un singur rotor iar ultimul era prevăzut cu patru rotoare. Vuia a demonstrat pentru prima dată în lume, posibilitatea ca un singur rotor să permită atât susținerea, cât și deplasarea, prin înclinarea axului elicei portante.

Între invențiile lui Vuia se numără și generatorul cu abur cu ardere în cameră închisă și vaporizare instantanee care aplica trei principii: al ciclului termodinamic, al combustiei accelerate și al transferului căldurii prin convecție forțată. În demersul său, Vuia a colaborat cu Marcel Ivoneau cu care și-a brevetat proiectele și dr. ing. Gavrilă Brola cu care va colabora începând cu anul 1934. S-a ajuns la realizarea unui generator cu abur cu circulație forțată care fabricat în serie va fi folosit în industrie în multe țări europene.

Paralel cu activitatea în domeniul tehnicii, Vuia a desfășurat și o bogată activitate social-politică. Niciodată nu a uitat poporul din rândurile căruia se ridicase. În anii primei mari conflagrații mondiale, prin materialele publicate el a demonstrat cu argumente convingătoare și cu spirit vizionar că alcătuirea dualistă se afla într-o criză fără ieșire ce va avea drept corolar firesc eliberarea popoarelor asuprite. Trebuie subliniată activitatea sa în cadrul Comitetului Național al Românilor din Transilvania și Bucovina constituit la 30 aprilie 1918 la Paris. Prin funcțiile îndeplinite: președinte, vicepreședinte și secretar general – el a militat pentru organizarea unei legiuni de voluntari români din prizonierii ardeleni, bănățeni și bucovineni care se aflau în captivitate în mai multe lagăre franceze. Din inițiativa sa, la 15 mai 1918 Comitetul amintit mai sus a început editarea unei publicații periodice de propagandă românească intitulată *La Transylvanie*.

Momentul culminant al activității sale patriotice va fi atins în timpul Conferinței de Pace de la Paris. Alături de ceilalți membri ai delegației țării noastre, Vuia a susținut cu ardoare interesele României. Se poate afirma că el a pus atunci o cărămidă trainică la temelia României Mari.

Din nefericire, marele patriot bănățean a avut și momente de insatisfacție. Propus candidat în cercul electoral nr. 11 Răcăjdia din județul Caraș-Severin, pentru primul parlament al României întregite, au existat voci care i-au contestat dreptul de a candida pe motivul că a fost socialist, determinându-l să-și retragă candidatura.

Deși își propusese în mai multe rânduri de a se reîntoarce în țară, momentul revenirii definitive va avea loc abia în anul 1950, grav bolnav și de aceea în scurt timp la 2 septembrie va trece în neființă.

În perspectiva celor 140 de ani de la nașterea sa, considerăm că este edificatoare caracterizarea făcută marelui inventator bănățean, de către academicianul Elie Carafoli, care cu ocazia împlinirii a 90 de ani de viață academică românească, sublinia: *Spirit inventiv, cu o intuiție uimitoare, curajos, tenace, bun, modest, integru, înzestrat cu atâtea însușiri înalte, personalitatea lui Vuia este covârșitoare. Contribuția sa în cucerirea văzduhului este hotărâtoare. Ea constituie un tezaur prețios, pe care generația de astăzi*

trebuie să-l valorifice și să-l transmită generațiilor viitoare, îmbogățindu-l. (E. Carafoli, *Un pionier al aviației mondiale: Traian Vuia, în 90 de ani de viață academică în țara noastră*. lucrările Sesiunii științifice a Academiei Republicii Populare Române, 2–6 iulie 1956, Editura Academiei, 143–164).

Iată de ce considerăm că este binevenită inițiativa Colegiului de redacție al *Analelor Banatului* de a însera aceste câteva rânduri în volumul care apare în anul în care se împlinesc 140 de ani de la nașterea nemuritorului Traian Vuia.

Dr. Vasile Dudaș